

Nr 34.

Ankom till riksdagens kansli den 16 oktober 1940 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel för uppförande av en mejerianläggning å Ljusnedals bruksegendom.

(1:a avd.)

I en den 20 september 1940 dagtecknad proposition (nr 32) har Kungl. Maj:t, under återopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att såsom kapitalinvestering i fonden för låneunderstöd till Lån för uppförande av en mejeribyggnad å Ljusnedals bruksegendom å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisa ett reservationsanslag av 65,000 kronor.

Av statsrådsprotokollet inhämtas huvudsakligen följande:

Genom beslut av 1887 års riksdag föreskrevs, att den behållna avkastningen av skogsavverkningen på renbetesfjällen i Jämtlands län finge användas till förvärvande av mark för utvidgning av nämnda renbetesfjäll. Sedermera bestämdes genom Kungl. Maj:ts brev den 13 juli 1887, att nettobehållningen av skogsavkastningen skulle förvaltas av statskontoret såsom en särskild fond under benämning jämtländska renbetesfjällens skogsfond, om vars användande för det av riksdagen medgivna ändamålet Kungl. Maj:t framdeles skulle förordna. Enligt ett flertal beslut av Kungl. Maj:t har där- efter egendomar inköpts för renbetesfjällens utvidgning, däribland år 1893 Ljusnedals bruksegendom i Tännäs socken.

Länsstyrelsen i Jämtlands län har hos Kungl. Maj:t hemställt dels om anvisande av medel ur nämnda fond till uppförande av en ny mejerianläggning å Ljusnedals bruksegendom i stället för en där befintlig gammalmodig anläggning, dels ock om medgivande att anläggningen finge med nyttjanderätt upplåtas till Ljusnedals andelsmejeriförening u. p. a. på vissa närmare angivna villkor. Byggnadskostnaderna beräknade länsstyrelsen till 65,000 kronor. För maskinell utrustning m. m. borde därutöver beräknas 35,000 kronor, vilket belopp enligt länsstyrelsens förmenande borde täckas med 5,000 kronor genom andelsteckningar och 30,000 kronor genom statsbidrag från jordbrukets prisregleringsfond. Såsom stöd för förslaget har länsstyrelsen anfört bland annat.

Å Ljusnedals bruksegendom funnes, utom betydande skogsarealer, inägor i två huvudgrupper, nämligen dels vid Bruksgården, vanligen kallad Ljusnedal, och dels vid Bruksvallarna. Inägorna vore för närvarande utarrenderade i tillhoppa 57 arrendelotter.

Mejeridriften handhades av en förening, Ljusnedals andelsmejeriförening u. p. a. Mejeriet fyllde icke de krav i fråga om utrymme och inredning, som mejeristadgan uppställde för en dylik anläggning. Mejeribyggnaden vore uppförd år 1860 och befunde sig numera i ett mycket bristfälligt skick. Vid en eventuellt renovering måste hela byggnaden tagas i anspråk för erhållande av föreskrivna mejeriutrymmen, medan bostadsutrymmen samt tvätt- och torkrum för personalens kläder måste tillbyggas. Med hänsyn till byggnadens ålder och olämpliga belägenhet kunde lokalfrågan icke tillfredsställande lösas på annat sätt, än att ny mejeribyggnad uppfördes. Jämväl tidigare anskaffade maskiner vore numera föråldrade och kunde med anledning härav ej komma till användning vid uppförande av ny mejeribyggnad.

Mejeridriften hade hittills legat nere under sommarmånaderna till en del beroende på mejeriets bristfälliga beskaffenhet men även på transportsvårigheter. På grund av förbättrade kommunikationer torde man för framtiden kunna räkna med en någorlunda jämn tillförsel under hela året från flertalet av nuvarande leverantörer. Om en tidsenlig mejeriinrättning komme till stånd i Ljusnedal, kunde det förväntas, att mejeriföreningen i större omfattning vunne anslutning även från självägande jordbrukare och arrendatorer å Kronan icke tillhörig jord inom hela västra Härjedalen frammot Hede. Inom provinsen skulle då finnas två moderna mejerier, nämligen i Sveg och Ljusnedal, vilket synes innebära en god organisation och även vara tillräckligt för befolkningens behov.

För arrendatorerna skulle ett nedläggande av mejerirörelsen medföra förlusten av en för deras uppehälle nödvändig inkomst. Det vore därför angeläget, att den för driftens fortsättande erforderliga nyanläggningen bleve utförd. Mejeriföreningens medlemmar saknade emellertid medel härtill.

Lantbruksstyrelsen har yttrat bland annat:

Förevarande mejeri torde äga stor betydelse för orten. Därest den föreslagna nybyggnaden komme till stånd och mejeridriften därigenom kunde upprätthållas året runt samt den invägda mjölmängden i följd härav ökades, torde man på av länsstyrelsen angivna skäl kunna räkna med en stegring av antalet kor inom mejeriets mjölkkrayon till 800 och en ökning i mjölmängden till omkring 800,000 kilogram.

Även om föreningen under år 1937 utvecklats, dess ekonomiska ställning stärkts och dess framtid sålunda syntes förhållandevis ljus, torde dock föreningen, då dess resurser vore relativt små och ett flertal av dess medlemmar vore kronoarrendatorer med ringa ekonomisk bärkraft, ej ensam förmå bära de med en nybyggnad av mejeriet förenade kostnaderna.

Länsstyrelsen har sedermera upplyst, att sedan mejeriföreningen under år 1939 antagit nya stadgar, hade såsom medlemmar i föreningen hittills anmält sig 184 mjölkproducenter med sammanlagt 909 kor. Mejeridriften hade under år 1939 pågått 9 månader, varvid invägs 41,750 kilogram grädde, enligt prisutjämningsförfarandet motsvarande 500,586 kilogram oskummad mjölk.

Departementschefen har anfört huvudsakligen följande.

Såväl länsstyrelsen som lantbruksstyrelsen hade vitsordat, att behov av en ny mejerianläggning å ifrågavarande plats vore för handen. En sådan an-

läggning syntes kunna bliva till avsevärt gagn för den jordbrukande befolkningen och mejerihanteringen i dessa trakter. Enligt vad utredningen visade hade emellertid mjölkproducenterna icke tillräckliga egna ekonomiska resurser för att kunna bringa anläggningen till utförande. Med hänsyn härtill hade länsstyrelsen föreslagit, att medel skulle av statsmakterna ställas till förfogande dels ur jämtländska renbetesfjällens skogsfond och dels från medel, som anvisats för produktionsbefrämjande åtgärder i Norrland och delar av Kopparbergs och Värmlands län. Ehuru vissa skäl talade för att erforderliga medel för ifrågavarande ändamål anvisades från nyssnämnda fond, ansåge departementschefen dock mera ändamålsenligt att ett särskilt anslag härför upptoges å kapitalbudgeten. Härvid torde vara lämpligt, att andelsföreningen beviljades ett lån för uppförande av själva mejeribyggnaden, vilken beräknats draga en kostnad av 65,000 kronor. Beträffande i övrigt behövliga medel, vilka antagits uppgå till 35,000 kronor och avsåge anskaffande av maskinell utrustning m. m., syntes det kunna övervägas att ett belopp av 30,000 kronor utginge såsom statsbidrag av förenämnda för produktionsbefrämjande åtgärder anvisade medel. Återstoden 5,000 kronor torde kunna täckas genom andelsteckningar. Å lånemedlen borde andelsföreningen erlægga ränta, vilken torde böra bestämmas till fyra procent. Andelsföreningen borde genom årliga avbetalningar inom skälig tid amortera lånet. Med hänsyn till svårigheten att i nuvarande läge fastställa amorteringstiden och de årliga avbetalningarna torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att efter erforderliga förhandlingar träffa uppgörelse härom med andelsföreningen. Tillika syntes andelsföreningen för framtida behov böra avsätta behövliga belopp för skapande av en egen förnyelsefond. Skulle statsmedel få användas på sätt nu föreslagits, torde lantbruksstyrelsen böra berättigas att besluta om mejeriets belägenhet samt byggnadens uppförande i övrigt. Det behövliga lånebeloppet, 65,000 kronor, torde böra anvisas såsom ett reservationsanslag å tilläggsstat I för budgetåret 1940/41 å kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd.

Utskottet biträder Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag och har icke något att erinra, mot vad departementschefen i samband därmed anfört. Utskottet hemställer alltså,

Utskottet.

att riksdagen må såsom kapitalinvestering i fonden för låneunderstöd till *Lån för uppförande av en mejeribyggnad å Ljusnedals bruksegendom* å tilläggsstat I för budgetåret 1940/41 anvisa ett reservationsanslag av 65,000 kronor.

Stockholm den 16 oktober 1940.

På andra särskilda utskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: Se under utlåtandet nr 33.